

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ובירורי יוחסין

מאגר לנימוקים מקוצרים בדיני ממונות ©

נימוקי דין תורה זה מתוך הנפסק באחד מסניפי בית הדין בבני ברק ובקרית ספר (מודיעין עילית) בשבתו כבוררות וכבית הוראה לממונות במעמד שני צדדים, ע"י דיין יחיד או מותב תלתא

(תיק זה פורסם כבר בחוברות המודפסות של בית הדין)

תיק מס' 2685.

דין ודברים שנטען מאדם שקנה מרוכל עתיקות כלי כסף שהמוכר אמר לו שהוא מכסף ירוד ונמוך, ורצה רק סכום מסויים מעל מה שקנה אותו. והקונה הסכים לקנותו בתנאי שאם יבדוק ואינו שווה את המחיר שיוכל אח"כ לחזור בו ולקבל הכסף בחזרה, והמוכר הסכים. והקונה בירר והתברר שזה מסוג כסף מעולה ויקר ושווה פי 8. האם יש אונאה למסחר זה.

אחרי בירור כל הטענות ואין סתירות בין הצדדים הוכרע למעשה: דבכלליות סוג מסחר זה הוי נושא ונותן באמנה שאין לו דין אונאה. עי' בב"מ דף נא ובסימן רכז סעיף כז (ומסתמא גם זה גדר מה שעיזי חולבות ומה שרחלי גוזזות ומה שכוורת רודה, שם דף סד. ועי' ב"י וט"ז ונתי' בתחילת סי' רט). אמנם יש חילוק שבנידוננו לא קנה "בעיוור" בין אם שוה פחות ובין אם שווה יותר. אלא התנה שיברר המחיר ויוכל לחזור בו, וא"כ כל עוד שלפי התנאי יכול לחזור בו, גם הצד השני יכול לחזור, ולמה לא יהיה דין שהמוכר יוכל לחזור בגלל שהתברר ששווה פי 8.

וטוען השואל שהוא הקונה, שהמוכר דנן לא התנה, ורואים על סוג אופן מסחרו שלא איכפת לו כלום מלבד להצליח למכור עוד גרוטאה בריווח מינימלי על מה שקנה. וזה בדיוק כענין סי' רכ"ז סעי' כז הנ"ל. ואף ששתק לתנאי הקונה זה לא בגלל שהתכוון הפעם לא למכור באמנה, רק שזה הקונה שהזדמן לו. ויש סברא כדבריו. ולהוסיף בזה דכל תנאי שהתנה השני לטובת הראשון בלי

שהראשון התנה, אינו תנאי אלא פטומי מילי. כמבואר בב"מ דף סו א. וברמ"א סימן רז סעיף א.

שוב נמלכתי, דכיון שמוכר בריווח מינימלי מעל מה שקנה, וכעת מתברר ששווה פי 8 ממה שמוכר אחרי הריווח, אם יש ביטול מקח, אין זה לטובת המוכר, אלא מאותה סיבה גם יתבטל הקניה של המוכר ממי שמכר לו, שהרי קנה באותו סכום פעוט. ואם יש ביטול מקח, מתברר שבכלל לא חל הרכישה שלו. וא"כ אם חייב השואל דנן להחזיר, אי"צ להחזיר אלא למי שמכר למוכר ולא למוכר. והמוכר הראשון שהוא בעלים או יורש של הבעלים (כפי שמצוי במסחר זה, למכור תכולת כל הבית או הבוידם לפועל שמרוקן הכל בבת אחת בלי לדעת), הרי כלפיו לא שייך לתלות שזה היה "אמנה", דאמנה זה כשמוכר לפי מה ששילם בתוספת מזערית, וזה לא שילם. ובעכצ"ל שא"א לתלות להחזיר המקח, כי כבר אינו ידוע מיהו בעולם. ויש לומר שחל מעיקרא משום מחילה.

ויש לעיין מה הדין בכה"ג לא כשקנה מרוכל כנ"ל, אלא כשקנה מיורש שזה הכלי הפרטי שלו, ולא נוקב המחיר לפי מה שמכרו לו. האם בכה"ג כשהסכים למכור לפי ערך של טס כסף ובזול מזה בגלל שמחוסר התכה, ובפועל ערך הכלי גבוה מערך טס כסף, ואכן הקונה לא התכוין להתיכו, רק אמר כן כדי להוריד את המחיר. ויל"ע אם בטל המכר משום אונאה.